

แนวทางการดำเนินโครงการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

*****

๑. วิสัยทัศน์

เด็กด้อยโอกาสได้รับการจัดการเรียนรู้และพัฒนาในทางที่ถูกต้องเหมาะสม อย่างเท่าเทียมกัน

๒. ความหมายเด็กด้อยโอกาสสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ที่อยู่ในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสหรือกลุ่มเด็กพิการที่หลุดออกจากระบบการศึกษา หรือไม่เคยได้รับการศึกษา อายุตั้งแต่ ๒ - ๑๘ ปี เว้นแต่กรณีที่ต้องดูแลเป็นพิเศษให้ขยายอายุเป็นไม่เกิน ๒๕ ปี

๓. ประเภทของเด็กด้อยโอกาส

๓.๑ กลุ่มเด็กด้อยโอกาส จำแนกประเภทตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด แบ่งเป็น ๑๐ ประเภท ประกอบด้วย

๑) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ครอบครัวที่มีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาทต่อปี ครอบครัวอยู่ร่วมกันหลายคนขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างลำบากรวมถึงเด็กในหลายชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

๒) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือสารเสพติดให้โทษหรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤติน่าไม่เหมาะสม เกี่ยวข้องผูกพันกับกลุ่มมิจฉาชีพผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพ ผิดกฎหมาย เป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

๓) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง/กำพร้า หมายถึง เด็กที่มารดาทอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาลหรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่บิดามารดาปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ตามลำพัง หรืออยู่กับบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดา ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลาง ความสับสน ขาดความรัก ความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

๔) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบบังคับกดดันจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง ๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

๕) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือมีบิดามารดาเจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่ถูกสังคมรังเกียจเป็นเหตุให้เด็กไม่สามารถเข้ารับการศึกษารับบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไป

๖) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย จนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับบริการอื่น ๆ

๗) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและเป็นปัญหาสังคม

๘) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ถูกบังคับให้ทำงานหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนวัยอันสมควรถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

/๙) เด็กที่อยู่...

๙) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

๑๐) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำความผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมาย ตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตายการทอดทิ้งทารก เป็นต้น

๓.๒ กลุ่มเด็กพิการ โดยจำแนกตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๒ ดังต่อไปนี้

- ๑) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- ๒) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- ๓) บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- ๔) บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ
- ๕) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
- ๖) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- ๗) บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์
- ๘) บุคคลออทิสติก
- ๙) บุคคลพิการซ้อน

๔. บทบาทหน้าที่ของเทศบาล

๔.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๔.๒ กำหนดตำแหน่งและสรรหาพนักงานจ้างตามภารกิจ ตำแหน่ง ครูสอนเด็กด้อยโอกาส คุณสมบัติที่กำหนดในข้อ ๖ ทั้งนี้ จำนวนอัตราที่กำหนดให้คำนึงความสอดคล้องและเหมาะสมกับภารกิจและความซับซ้อนของงาน

๔.๓ ตั้งงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส กรณีที่เทศบาลมีข้อจำกัดด้านงบประมาณสามารถเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินอุดหนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

๔.๔ ส่งเสริมสนับสนุนครูสอนเด็กด้อยโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ ด้านทักษะด้านทัศนคติ และด้านคุณลักษณะที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

๔.๕ ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ในการสนับสนุนและขับเคลื่อนการส่งเสริมพัฒนาการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส

๔.๖ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของครูสอนเด็กด้อยโอกาส

๔.๗ ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินโครงการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อสาธารณะด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น แผ่นพับ เว็บไซต์ ป้ายประชาสัมพันธ์ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เป็นต้น

๔.๘ รายงานผลการดำเนินงานให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ ภายในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ของทุกปี

๕. คณะกรรมการโครงการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

๑. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ประธาน
๒. ปลัดเทศบาล	กรรมการ
๓. ผู้อำนวยการสำนัก/กองสาธารณสุข	กรรมการ
๔. ผู้อำนวยการสำนัก/กองสวัสดิการสังคม	กรรมการ
๕. ผู้อำนวยการสำนัก/กองการศึกษา	กรรมการ
๖. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเด็กและเยาวชน จำนวน ๒ คน	กรรมการ
๗. ผู้แทนชุมชน จำนวน ๒ คน	กรรมการ
๘. ผู้อำนวยการส่วน/หัวหน้าฝ่าย ผู้รับผิดชอบงานการศึกษาจากระบบและตามอัธยาศัย	กรรมการและเลขานุการ
๙. พนักงานจ้างตามภารกิจ (ครูสอนเด็กด้อยโอกาส) มีหน้าที่รับผิดชอบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑. กำหนดแนวทางและเป้าหมายการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส

๒. กำหนดแนวทางค้นหา สํารวจ และการจัดเก็บข้อมูลเด็กด้อยโอกาสในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ

๓. พิจารณากลับกรองและให้ความเห็นชอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาสเป็นรายบุคคล

๔. นิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานส่งเสริมการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส และแก้ไขปัญหาอุปสรรคพร้อมข้อเสนอแนะแก่ครูสอนเด็กด้อยโอกาส

๕. ประสานงานชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส

๖. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

๗. สรุปผลการดำเนินงาน รายงานผลการดำเนินงานประจำปีในการส่งเสริมการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส

๖. คุณสมบัติของพนักงานจ้างตามภารกิจ ตำแหน่งครูสอนเด็กด้อยโอกาส

๖.๑ เป็นบุคคลทั่วไป

๖.๒ คุณวุฒิปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ หรือปริญญาตรีทางการศึกษา หรือคุณวุฒิอย่างอื่นที่เทียบได้ในระดับเดียวกัน

๖.๓ เป็นคนรักเด็กและสามารถอุทิศเวลาให้กับงานได้อย่างเต็มที่

๖.๔ เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ และไม่มีคุณสมบัติต้องห้ามเบื้องต้น ดังนี้ต่อไปนี้

๑) มีสัญชาติไทย

๒) มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี และไม่เกิน ๖๐ ปีบริบูรณ์

๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

- ๔) ไม่เป็นผู้มีกายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดไว้ในประกาศกำหนดโรคที่เป็นลักษณะต้องห้ามเบื้องต้น สำหรับพนักงาน
- ๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
- ๖) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น
- ๗) ไม่เป็นผู้เคยต้องรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด ให้จำคุกเพราะกระทำความผิดทางอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- ๘) ไม่เป็นผู้เคยถูกลงโทษให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ
- ๙) ไม่เป็นข้าราชการหรือลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานอื่นของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานหรือลูกจ้างของราชการส่วนท้องถิ่น

๗. บทบาทหน้าที่ของพนักงานจ้างตามภารกิจ ตำแหน่งครูสอนเด็กด้อยโอกาส

พนักงานจ้างตามภารกิจ ตำแหน่งครูสอนเด็กด้อยโอกาส ปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมการจัดการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาส ให้ความรู้ ปรับพฤติกรรม และพัฒนาไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสมกับช่วงวัย ผ่านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

๗.๑ กำหนดพื้นที่ และเวลาที่เหมาะสมในการทำงานตามสถานที่ที่เด็กส่วนใหญ่อาศัยอยู่เพื่อลงพื้นที่ สืบค้น ค้นหา ศึกษา วิเคราะห์ จำแนกและจัดเก็บข้อมูลประวัติเด็กด้อยโอกาส ครอบครัว ปัจจัยที่เป็นสาเหตุ สิ่งที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็ก โดยจัดเก็บข้อมูลจากตัวเด็ก ครอบครัว ผู้ปกครอง เพื่อนของเด็ก และเพื่อนบ้านใกล้เคียง เป็นต้น และรวบรวมข้อมูลและรายชื่อเสนอต่อคณะกรรมการโครงการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส สังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ

๗.๒ ดำเนินการออกแบบแผนการจัดการจัดการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กด้อยโอกาสเป็นรายบุคคล รวมถึงการจัดทำโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมทั้งทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต ตามความเหมาะสมและศักยภาพของแต่ละบุคคล

๗.๓ จัดกิจกรรมในเนื้อหาทั้ง ๒๘ เรื่อง รายละเอียดตาม ผนวก ก. โดยสอดแทรกการเสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรม ทักษะ และความรู้ที่จำเป็น เพื่อพัฒนาเด็กด้อยโอกาสให้มีคุณลักษณะของคนไทย ๔.๐

๗.๔ จัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยการช่วยเหลือ ดูแล และฟื้นฟู ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผ่านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนา อย่างหลากหลาย ยืดหยุ่น เหมาะสมกับศักยภาพความพร้อมของแต่ละบุคคลทั้งทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต เพื่อให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาสามารถพัฒนาได้เช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนทั่วไป

๗.๕ ดำเนินการจัดหาสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิต ให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับเพศและวัยของเด็กด้อยโอกาส

๗.๖ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำกับเด็กและเยาวชนนอกระบบในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม รวมถึงสร้างความรัก ความเข้าใจ และการยอมรับในตัวเด็กและเยาวชนนอกระบบกับครอบครัว ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

๗.๗ ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน เพื่อหาแหล่งฝึกงานให้แก่เด็กด้อยโอกาสที่ไม่ต้องการศึกษาต่อ หรือต้องการทำงานที่สุจริต

๗.๘ อำนวยความสะดวกแก่เด็กด้อยโอกาสในการขอรับความช่วยเหลือจากศูนย์ช่วยเหลือประชาชนตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยค่าใช้จ่ายเพื่อช่วยเหลือประชาชนตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๐

๗.๙ ติดตามประเมินผลการส่งเสริมและพัฒนาทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิตตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และรายงานผลการดำเนินการต่อคณะกรรมการโครงการจัดการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายในวันที่ ๑ กันยายน ของทุกปี

*****

ผนวก ก.

วิธีดำเนินการ

ก่อนที่จะลงพื้นที่เพื่อไปพบเด็กนั้น จะต้องมีการเตรียมตัวเองให้พร้อมเสียก่อน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และเทคนิควิธี เนื้อหาทั้ง ๒๘ เรื่องนี้ไปสอนหรือจัดกิจกรรมให้กับเด็ก รายละเอียดดังต่อไปนี้

เนื้อหา	วิธีการ
๑. การสร้างความสัมพันธ์	<ul style="list-style-type: none"> - นำอุปกรณ์เครื่องเล่น ไปเล่นกับเด็ก - ไปหาเด็กเป็นประจำ
๒. การฝึกทักษะพิเศษ	<ul style="list-style-type: none"> - นำอุปกรณ์กีฬา ไปเล่นกับเด็ก - พาเด็กไปศูนย์เยาวชน สวนสาธารณะ - พาเด็กไปออกกำลังกายต่างจังหวัด (นอกจังหวัดตนเอง) - จัดกิจกรรมศิลปะ เช่น วาดรูประบายสี ปั้นดิน งานสวน งานประดิษฐ์ต่าง ๆ
๓. ปลูกฝังพื้นฐานทางจริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - พาเด็กเข้าวัด - ครูสอนเด็กทันทีที่เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม
๔. ฝึกให้รู้จักระเบียบ และกฎเกณฑ์ ของสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - พาไปสถานที่ต่าง ๆ วัด, โรงเรียน, หอสมุด, พิพิธภัณฑ์ - พาไปดูนิทรรศการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน
๕. การเป็นที่ยอมรับของสังคม	<ul style="list-style-type: none"> - ครูนำหลักธรรม พรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ มาสอน หรือพาเด็กไปวัดให้พระท่านสอน
๖. การปรับพฤติกรรมเด็ก	<ul style="list-style-type: none"> - ครูคุยกับเด็ก แนะนำ, อธิบาย - จัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
๗. การเอาตัวรอด	<ul style="list-style-type: none"> - ครูให้คำแนะนำในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น - ใช้วิธีเพื่อนช่วยเพื่อน - พี่สอนน้อง
๘. ความรู้พื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - อ่านออก - เขียนได้ - คิดเลขเป็น

เนื้อหา	วิธีการ
๙. สิทธิเด็ก	- ครูให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของเด็กให้เด็กได้รับรู้
๑๐. เรื่องกฎหมาย	- บอกให้เด็กรู้ถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก เช่น รู้ว่าการเสพ (ใช้) ยาเสพติดผิดกฎหมาย การขายยาเสพติดผิดกฎหมาย เป็นต้น
๑๑. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด อันตรายต่าง ๆ	- บอกให้รู้ หรือใช้สื่อต่าง ๆ ประกอบ - ดูจากนิทรรศการ - จัดวิทยากรมาให้ความรู้ - ดูจากตัวอย่างของจริง
๑๒. ความเป็นผู้รู้เท่าทันสถานการณ์	- ครูบอกข่าวสารใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ เช่น โรคเอดส์
๑๓. ประวัติและข้อมูลเด็ก	๑. ถามที่อยู่ของเด็ก ๒. ทำแบบฟอร์มบันทึกประวัติเด็กเป็นรายบุคคล
๑๔. ประวัติและการสรรหาหลักฐานต่าง ๆ ของเด็ก	๑. ถามที่อยู่เดิมของเด็ก ๒. สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ๓. สอบถามความต้องการการช่วยเหลือ ๔. ช่วยติดตามค้นหาหลักฐานของเด็ก
๑๕. การให้คำปรึกษา	๑. ด้านสุขภาพ ๒. ความรับผิดชอบต่อตัวเองและกลุ่ม ๓. สวัสดิภาพและความปลอดภัย ๔. พึ่งตนเองตามหลักธรรมทางศาสนา
๑๖. เป้าหมายในชีวิต	- การศึกษา - การทำงาน (งานสุจริต) - การเงิน (รู้จักหา รู้จักใช้)

เนื้อหา	วิธีการ
๑๗. สาธารณสุขพื้นฐาน	๑. รู้จักรักษาความสะอาดตนเอง เช่น การอาบน้ำ ตัดเล็บ อาหาร เสื้อผ้า ฯลฯ ๒. การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ๓. แนะนำหรือพาเด็กไปยังสถานที่รักษาพยาบาลที่ใกล้เมื่อเด็กเจ็บป่วย
๑๘. การป้องกันตนเองจากโรคร้าย	๑. ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อ เช่น โรคเอดส์ กามโรค ฯลฯ ๒. สอนวิธีป้องกัน ๓. พาเด็กไปชมนิทรรศการตามโรงพยาบาล
๑๙. เพศศึกษา	๑. ให้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างเพศชาย เพศหญิง ๒. บอกถึงโรคที่เกิดจากเพศสัมพันธ์ ๓. บอกวิธีป้องกัน ๔. การประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
๒๐. แหล่งเข้ารับบริการ	๑. ครูสำรวจข้อมูลในพื้นที่ ๒. ค้นหาทำเนียบแล้วแจ้งให้เด็กรู้ ๓. ศึกษาจากนิทรรศการ ๔. พาเด็กไปแนะนำแหล่งบริการต่าง ๆ ที่เด็กสามารถเข้ารับบริการได้
๒๑. แนะนำสถานที่ที่เหมาะสมกับเด็ก	ครูสำรวจสถานที่แล้วแจ้งให้เด็กรู้ / พาเด็กไปเที่ยวชม
๒๒. การฝึกอาสาสมัครจากกลุ่มเด็ก	๑. คัดเลือกจากเด็กที่มีความสามารถ ๒. เตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ๓. ฝึกเด็กให้เป็นสื่อกลางระหว่างครู - เด็ก - บุคคลอื่น ๆ
๒๓. การรู้จักคุณค่า ความสามารถของตนเอง	๑. ครูต้องศึกษาเด็กเชิงลึก ๒. สร้างความสัมพันธ์กับเด็ก ๓. กระตุ้นให้เด็กมีโอกาสแสดงความสามารถของตนเอง

เนื้อหา	วิธีการ
๒๔. การปลูกฝังจิตสำนึกต่อสังคม	จัดกิจกรรมให้เด็กได้มีส่วนช่วยเหลือพัฒนาสังคม
๒๕. สงเคราะห์ / แนะนำครอบครัว	ครูใช้วิธีการสัมภาษณ์ พูดคุยถึงปัญหาต่าง ๆ แล้วร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหา เช่น การให้คำแนะนำ - การทำงานทำ - การใช้ชีวิตที่ปลอดภัย เรื่องปัจจัย ๔ - ที่อยู่อาศัย - ยารักษาโรค - อาหาร - เครื่องนุ่งห่ม เรื่องเงิน - ส่งเงินกลับบ้าน - หาทุนดำเนินการต่าง ๆ